

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ PRAVIENIŠKIŲ PATAISOS NAMUS-ATVIRAJĄ KOLONIJĄ

2020-01-22 Nr. 4D-2019/1-1225

Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2019 m. rugsėjo 25 d. gavo X skundą (toliau vadinama ir – Skundas) dėl galimai Pravieniškių pataisos namuose-atvirojoje kolonijoje (toliau vadinama ir – Pravieniškių PN-AK, Įstaiga) neužtikrinamos Pareiškėjo teisės atlikti religines apeigas.

2. Skunde, be kitų aplinkybių, nurodoma, kad „2018 kovo mėnesį man buvo suteikta teisė gyventi ir dirbti be palydos ar apsaugos už lagerio teritorijos (be sargyba). Kadangi pas be sargyboje dirbančius kalinius kunigas neatvyksta, aš pateikiau administracijai prašymą leisti man lankyti sekmadieniais ir didžiųjų katalikų švenčių dienomis pamaldas Rumšiškių bažnyčioje, kadangi Pravieniškės priklauso Rumšiškių parapijai. Man buvo atsakyta neigiamai“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2019 m. spalio 1 d. raštu Nr. 4D-2019/1-1225/3D-2403 kreipėsi į Pravieniškių PN-AK, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2019 m. spalio 25 d. Seimo kontrolierius gavo Pravieniškių PN-AK 2019 m. spalio 24 d. raštą Nr. S-26318.

Šiame rašte ir prie jo pridėtuose dokumentuose nurodoma:

4.1. „Nuteistiesiems galimybė išpažinti religiją sudaroma pakviečiant į Įstaigą atskirų konfesijų dvasininkus. Skaitomos paskaitos, vedami seminarai religine tematika, atliekamos apeigos, jeigu jų atlikimas būdingas konkrečiam tikėjimui ar konfesijai.“

4.2. „2019 m. katalikų bažnyčios dvasininkų susitikimai su nuteistaisiais, tame tarpe tais, kuriems suteikta teisė vykti be sargybos ir be palydos, bei religinės apeigos organizuotos tris kartus bendradarbiaujant su Kauno arkivyskupijos Caritas organizacija – 2019 m. rugsėjo 3, 17 dienomis ir spalio 8 d. Numatyta organizuoti šių metų spalio 29 d., lapkričio 12 ir 25 dienomis bei gruodžio 17 d. Be šių susitikimų nereguliariai nuteistuosius lanko ir katalikų vienuoliai.“

4.3. „Įstaigoje nuteistiesiems, kuriems suteikta teisė išvykti be sargybos ir be palydos už pataisos įstaigos ribų, sudaroma galimybė atvykti į gyvenamąją zoną ir ten dalyvauti katalikiškose apeigose bei susitikimuose su dvasininkais kartu su kitais nuteistaisiais. Vykti į Rumšiškės dėl

katalikų religijos išpažinimo nėra jokios būtinybės.“

4.4. 2018 m. rugsėjo 6 d. raštu Nr. 7-2295 Pravieniškių PN-AK Pareiškėjui paaiškino, kad „Pravieniškių pataisos namuose-atvirojoje kolonijoje <...> sektoriuje gautas Jūsų 2018-08-13 prašymas Nr. 72(15)-544, kuriame Jūs prašote leisti lankyti pamaldas Rumšiškių bažnyčioje. [...]. Atsižvelgiant į teisės aktų reikalavimus Jūsų prašymas yra netenkintinas. Informuojame Jus, kad atsižvelgiant į Jūsų ir kitų nuteistųjų religinius, dvasinius ir moralinius [*poreikius*] Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos administracija organizuos pamaldas bei susitikimus su dvasininkais.“

Tyrimui reikšmingi teisės aktai

5. Europos žmogaus teisių ir laisvių apsaugos konvencijos (Konvencija):

9 straipsnis – „1. Kiekvienas turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę; tai teisė laisvai keisti savo religiją ar tikėjimą, taip pat tiek vienam, tiek kartu su kitais, viešai ar privačiai, laisvai skelbti savo religiją ar tikėjimą, laikant pamaldas, atliekant apeigas, praktikuojant tikėjimą ir mokant jo. 2. Laisvė skelbti savo religiją ar tikėjimą gali būti tik tiek apribojama, kiek yra nustatęs įstatymas ir kiek būtina reikia demokratinėje visuomenėje visuomenės saugumui, viešajai tvarkai, sveikatai ir moralei ar kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.“

6. Lietuvos Respublikos Konstitucijos (Konstitucija):

26 straipsnis – „Minties, tikėjimo ir sąžinės laisvė yra nevaržoma. Kiekvienas žmogus turi teisę laisvai pasirinkti bet kurią religiją arba tikėjimą ir vienas ar su kitais, privačiai ar viešai ją išpažinti, atlikinėti religines apeigas, praktikuoti tikėjimą ir mokyti jo. Niekas negali kito asmens versti nei būti verčiamas pasirinkti ar išpažinti kurią nors religiją arba tikėjimą. Žmogaus laisvė išpažinti ir skleisti religiją arba tikėjimą negali būti apribota kitaip, kaip tik įstatymu ir tik tada, kai būtina garantuoti visuomenės saugumą, viešąją tvarką, žmonių sveikatą ir dorovę, taip pat kitas asmens pagrindines teises ir laisves. Tėvai ir globėjai nevaržomi rūpinasi vaikų ir globotinių religiniu ir doroviniu auklėjimu pagal savo įsitikinimus.“

7. Europos Tarybos Ministrų Komiteto Rekomendacijos Rec(2006)2 valstybėms narėms dėl Europos kalėjimų taisyklių (Europos kalėjimų taisyklės):

29.1 punktas – „Kalinių minties, sąžinės ir religijos laisvė turi būti gerbiama“;

29.2. punktas – „Kalėjimų režimas kiek įmanoma turi būti organizuotas taip, kad leistų kaliniams praktikuoti savo religiją ir tikėjimus, dalyvauti šių religijų ar tikėjimų pamaldose arba susirinkimuose, vedamuose pripažintų šių religijų atstovų, turėti privačių pasimatymų su šių religijų atstovais, taip pat turėti nuosavų knygų ir literatūros, susijusių su jų religija ar tikėjimais“;

29.3. punktas – „Nė vienas kalinys negali būti verčiamas praktikuoti religiją ar tikėjimą, dalyvauti religinėse pamaldose ar susirinkimuose, dalyvauti religinėse procesijose ar susitikinėti su kurios nors religijos ar tikėjimo atstovais.“

8. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (BVK):

106 straipsnis „Nuteistųjų teisė atlikti religines apeigas“ – „1. Laisvės atėmimo bausmę atliekantys tikintys nuteistieji turi teisę dienotvarkėje numatyto laisvalaikio metu pataisos įstaigose vieni arba kartu su kitais nuteistaisiais atlikti religines apeigas. 2. Pataisos įstaigos administracija privalo užtikrinti, kad religinės apeigos netrukdytų kitų nuteistųjų poilsiui. 3. Tikinčių nuteistųjų grupiniu pageidavimu, suderinus su pataisos įstaigos administracija, religinėms apeigoms atlikti gali būti pakviestas dvasininkas. 4. Religinių apeigų atlikimo pataisos įstaigoje tvarką nustato Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklės.“

9. Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo

ministro 2003 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. 194 (PĮVTT):

184 punktas – „Atsižvelgiant į kiekvieno nuteistojo religinius, dvasinius ir moralinius poreikius, turi būti leidžiama dalyvauti pamaldose arba susirinkimuose, vykstančiuose pataisos įstaigoje, ir turėti tam reikalingas knygas ir literatūrą“;

185 punktas – „Religinėms apeigoms atlikti pataisos įstaigos administracija, atsižvelgdama į dvasininkų rekomendacijas, įrengia atitinkamas patalpas“;

186 punktas – „Pataisos įstaigose turi teisę lankytis visų konfesijų dvasininkai. Dvasininkai nuteistuosius gali lankyti suderintu su pataisos įstaigos administracija laiku.“

Tyrimo išvados

10. Skunde nurodoma, kad Pravieniškių PN-AK galimai yra ribojama Pareiškėjo teisė atlikti religines apeigas.

11. Religijos laisvę įtvirtina tiek Konvencija, tiek Konstitucija, o nuteistųjų atveju – BVK ir PĮVTT.

Pagal Konvencijos 9 straipsnio 1 dalį, kiekvienas turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę. Laisvė skelbti savo religiją ar tikėjimą gali būti ribojama tiek, kiek yra nustatęs įstatymas ir kiek būtina reikia demokratinėje visuomenėje visuomenės saugumui, viešajai tvarkai, sveikatai ir moralei ar kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti (Konvencijos 9 str. 2 d.).

Konstitucijos 26 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad kiekvienas žmogus turi teisę laisvai pasirinkti bet kurią religiją arba tikėjimą ir vienas ar su kitais, privačiai ar viešai ją išpažinti, atlikti religines apeigas, praktikuoti tikėjimą ir mokyti jo. Žmogaus laisvė išpažinti ir skleisti religiją arba tikėjimą negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu ir tik tada, kai būtina garantuoti visuomenės saugumą, viešąją tvarką, žmonių sveikatą ir dorovę, taip pat kitas asmens pagrindines teises ir laisves (Konstitucijos 26 str. 4 d.).

Europos kalėjų taisyklių 29.1–29.3 punktuose nustatyta, kad asmenų, esančių laisvės atėmimo vietose, minties, sąžinės ir religijos laisvė turi būti gerbiama, o pataisos įstaigų režimas kiek įmanoma turi būti organizuotas taip, kad leistų asmenims išpažinti savo religiją ir tikėjimą, dalyvauti šių religijų ar tikėjimo pamaldose arba susirinkimuose, vedamuose pripažintų šių religijų atstovų, turėti privačių pasimatymų su šių religijų atstovais, taip pat turėti nuosavų knygų ir literatūros, susijusių su jų religija ar tikėjimu.

Tikintys nuteistieji turi teisę dienotvarkėje nustatyto laisvalaikio metu pataisos įstaigose vieni arba kartu su kitais nuteistaisiais atlikti religines apeigas (BVK 106 str. 1 d.). BVK 106 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad tikinčių nuteistųjų grupiniu pageidavimu, suderinus su pataisos įstaigos administracija, religinėms apeigoms atlikti gali būti pakviestas dvasininkas.

Religinių apeigų atlikimo pataisos įstaigoje tvarką nustato PĮVTT (BVK 106 str. 4 d.). Pagal PĮVTT 184–186 punktus nuteistiesiems (atsižvelgiant į jų religinius, dvasinius ir moralinius poreikius) turi būti leidžiama dalyvauti pamaldose arba susirinkimuose, suderintu laiku vykstančiuose pataisos įstaigoje, ir turėti tam reikalingas knygas ir literatūrą.

12. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pravieniškių PN-AK esančių nuteistųjų teisė atlikti religines apeigas užtikrinama kviečiant į Įstaigą atvykti atskirų konfesijų dvasininkus, organizuojant religinio turinio paskaitas ir seminarus. Katalikų bažnyčios dvasininkų ir Pravieniškių PN-AK nuteistųjų susitikimai bei religinės apeigos organizuojami bendradarbiaujant su Kauno arkivyskupijos Caritas organizacija. Šie susitikimai ir religinės apeigos įvyko 2019 m. rugsėjo 3, 17 dienomis, spalio 8 d.; taip pat jie buvo planuojami spalio 29 d., lapkričio 12 ir 25 dienomis bei gruodžio 17 d.

Nuteistiesiems, kuriems suteikta teisė išvykti be sargybos ir be palydos už pataisos įstaigos ribų, t. y., ir Pareiškėjui, sudaroma galimybė atvykti į gyvenamąją zoną ir ten dalyvauti katalikiškose apeigose bei susitikimuose su dvasininkais kartu su kitais nuteistiesiais. Tai Pareiškėjui buvo paaiškinta 2018 m. rugsėjo 6 d. Pravieniškių PN-AK raštu Nr. 7-2295 (šios pažymos 4.4 punktas). Šios aplinkybės leidžia teigti, kad Pravieniškių PN-AK buvo gerbiama Pareiškėjo religijos laisvė ir buvo sudarytos sąlygos nevaržomai praktikuoti savo religiją.

13. Atkreiptinas dėmesys, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas 2000 m. lapkričio 16 d. sprendime dėl peticijos priimtumo, priimtame byloje J. L. prieš Suomiją (peticijos Nr. 32526/96), konstatavo, kad Konvencijos 9 straipsnio nuostatos nesuteikia nuteistiesiems teisės atlikti religines apeigas už institucijos ribų. Nagrinėjimu atveju tai reiškia, jog vien ta aplinkybė, kad Pareiškėjui nebuvo leista lankytis Rumšiškių bažnyčioje, nesudaro pagrindo pripažinti, kad Pravieniškių PN-AK buvo ribojama jo teisė atlikti religines apeigas.

14. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundas yra nepagrįstas.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

15. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundą dėl Pravieniškių pataisos namuose-atvirojoje kolonijoje galimai neužtikrinamos jo teisės atlikti religines apeigas atmesti.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas